

Restaurering af mølledam, stemmeværk, stigbor m.v. på Lille Mølle ved Ørbæk Å på Fyn

Én af Danmarks smukkeste og smukkeste beliggende vandmøller, Lillemølle ved Ørbæk å, syd for Nyborg har gennem de sidste 5-6 år gennemgået en omfattende restaurering, udvendigt og indvendigt i stuehuset og staldene, og i 2015-17 i selve vandmøllen med bl.a. udskiftning af de to vandhjul af træ med mere – projekter, hvor ejerne Sevda Metin og Tommy Storm har benyttet min hjælp til fondsansøgninger samt projektering og sagsstyring.

Nu er turen kommet til selve Mølledammen, der er af vital betydning for vandmøllens drift og fortsatte bevarelse, da vandhjulene, for at holde de næste 90-100 år, skal køre rundt og også være konstant våde fra vandet fra mølledammen. Selv om der har ligget en vandmølle på dette sted siden 1500-tallet, hvor vandet har været stemmet op i en mølledam for at kunne trække et – her endda to – vandhjul, har lystfiskerkredse og naturentusiaster længe arbejdet for at møllestrømmen skulle rettes ud igen – som før 1500-tallet – så fisk og fauna igen kan svømme i vandløbet uden forhindringer i form af vandmøller. Dette vil så til gengæld medføre at vandmøllen kommer til at ligge tilbage som en tom skal, uden mulighed for at fungere – hvad der som nævnt er helt vitalt for dens overlevelse. Samtlige de vandmøller i Danmark, der har mistet deres funktion, måske 'blot' fordi vandhjulet er gået til, er i dag mere eller mindre 'ruiner'.

Men, bl.a. takket være ekstremt vedholdende ejere, støttet af Fredningsmyndighederne, der med rette foretog en fredning af hele kulturmiljøet omkring vandmøllen, herunder mølledammen med stemmeværk, bro og 'vandfald', er det her lykkedes 'kulturhistorikerne' at vinde over 'biologerne'. 'Vinde og vinde', det viser sig nemlig, at et andet vigtigt element i Lille Mølles kulturhistorie, nemlig at den i 1970 blev købt af Nationalmuseets navnkundige 'mølleekspert', ingeniør Anders Jespersen, (det kan der fortælles meget om, se bl.a. <http://lillemolle.wixsite.com/lillemolle/historie>), allerede har løst 'problemet' med faunapassagen for længe siden. Jespersen var jo leder af Nationalmuseets Møllelaboratorium, der lå i Fuglevad Mølle ved Mølleåen, og boede derfor selv i Holte, så Lille Mølle var ikke beboet permanent i hans ejertid.

Derfor var det et problem for ham at kunne regulere på vandstanden i mølledammen med stemmeværket, hvad man bl.a. skal, når der ved voldsom regn kommer store vandmængder ned gennem åen. Da selve og vandmøllen, men derfor også møllegården m.v. ligger under mølledammens vandspejl, kunne dette få katastrofale følger. Så Jespersen fandt på at bygge en lang 'overløbskant' i mølledammens ene side, der holdt vandstanden på en konstant kote, men som vandet, når der kom store vandmængder, kunne strømme hen over, og herfra løbe ned i en 'bagstrøm'. Mølledammen kunne derved på mange måder 'passe sig selv', uden de daglige justeringer efter vandmængden i åen, bort set fra at man skal tømme og rense mølledammen for slam med jævne mellemrum ved hjælp af stighboret.

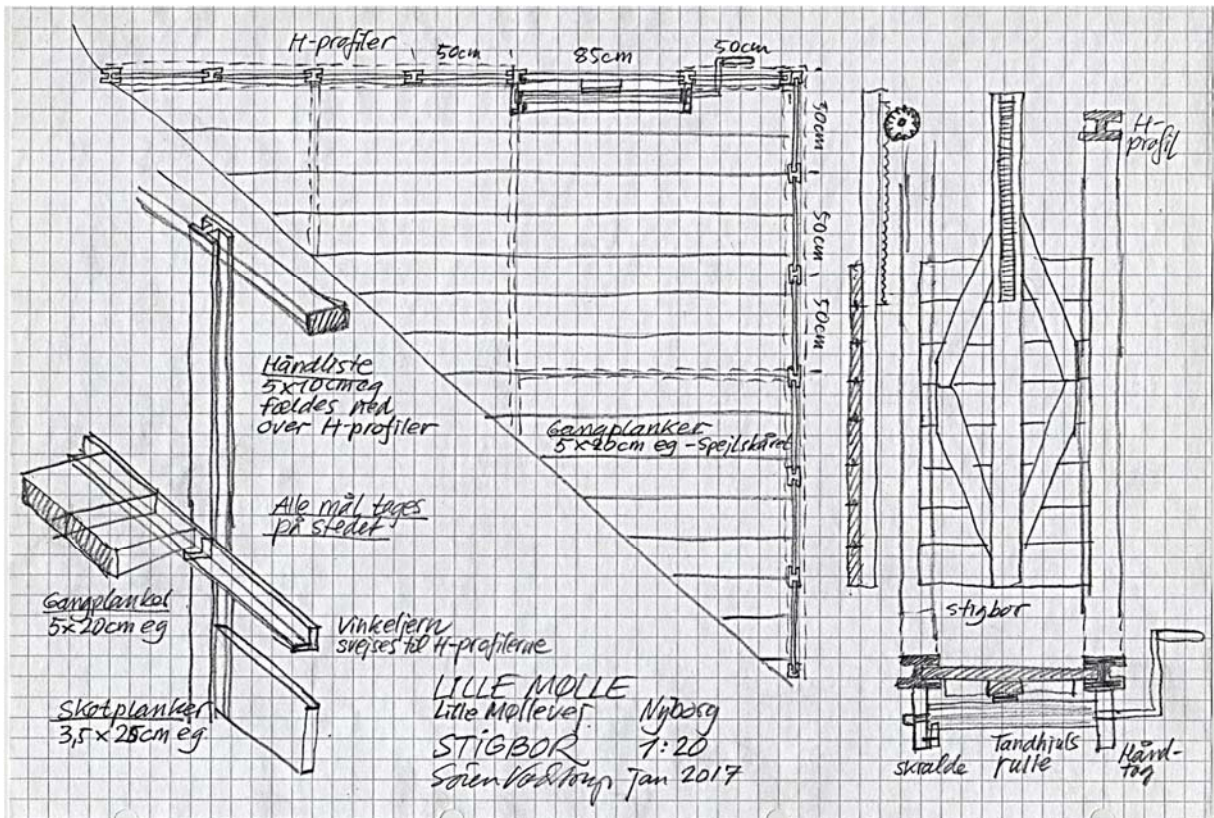
Men ved at udføre den brolagte bund, det såkaldte 'glacis' bag overfaldskanten, skrå, kan de fleste fisk, bl.a. laks og ørred, med lethed passere denne i vandrige perioder og svømme videre op i vandløbet. Så Jespersen har på denne måde løst flere problemer samtidigt med sin meget 'innovative' overfaldskant. Men det tog lidt tid at overbevise kommunens biologer om dette.

I mellemtiden er selvsamme overfladskant, som Jespersen udførte i (trykimprægneret) træ, blevet temmelig rådden og truer hvert øjeblik med at brase sammen.

Så det er på høje tid at vi kommer i gang med at forny denne, herunder fælde træer, forny/oprette stensætninger og ikke mindst forny og forbedre stemmeværk, stigbor og en gangbro til at betjene mekanikken.

BEVAR.DIT.HUS
Nærsomt
NYHEDSBREV

Pengene til dette projekt, ca. 650.000 kr., er skaffet fra Slots- og Kulturstyrelsen, A. P. Møller og Hustru's Fond, Augustinusfonden og Marius Pedersens Fond. Nyborg kommune betaler selve oprensningen af mølledammen, der sker som led i en generel rensning af Ørbæk Å.

Projektet er netop afsluttet i marts 2019 med et meget smukt resultat.

BEVAR·DIT·HUS
Nærsomt
NYHEDSBREV